

Spis treści

Słowo wstępne	XI
---------------------	----

CZĘŚĆ PIERWSZA

Starożytność

Wstęp	3
Podziały filozofii greckiej	6
Źródła do dziejów filozofii greckiej ..	6

Okres presokratejski

I. Szkoła w Milecie	13
1. Tales z Miletu	13
2. Anaksymander	15
3. Anaksymenes	16
II. Religia grecka i orfizm	18
III. Pitagoras	20
IV. Ksenofanes z Kolofonu	24
V. Heraklit z Efezu	26
VI. Parmenides z Elei	30
VII. Alkmajon z Krotonu	32
VIII. Empedokles z Akragas	33
IX. Anaksagoras z Klazomenai	38
X. Szkoła pitagorejska	41
XI. Młodszy eleaci	44
1. Zenon z Elei	44
2. Melissos z Samos	46
XII. Filozofowie eklektyczni	47
XIII. Atomizm	49
1. Leukippos	49
2. Demokryt z Abdery	51
XIV. Rysy ogólne okresu presokratejskiego	54

Klasyczny okres filozofii greckiej

I. Charakterystyka epoki	59
II. Sofiści	60
1. Protagoras	62
2. Gorgiasz z Leontinoi	64
3. Inni sofiści	65

III. Wiek IV	66
IV. Sokrates	67
V. Szkoły sokratyczne	74
1. Szkoła megarejska	74
2. Szkoła elidzko-eretryjska	75
3. Cynicy	75
4. Cyrenaicy	79
VI. Dzieje platonizmu	83
1. Platon	83
2. Akademia Platońska	126
VII. Arystoteles	129
VIII. Wczesny Perypat	152

Okres hellenistyczny

I. Tło historyczne epoki	157
II. Stoicyzm	159
III. Epikureizm	168
IV. Bion z Borystenes i diatryba	179
V. Sceptycyzm	180
1. Pirron z Elidy	181
2. Tymon z Fliuntu	182
3. Aryston z Chios	183
VI. Średnia Akademia	184
1. Arkezylaos z Pitane	184
2. Karneades z Cyreny	185
VII. Średnia Stoa	187
1. Panajtios z Rodos	187
2. Posejdonios z Apamei	188
VIII. Epikureizm rzymski	192
1. Filodem z Gadary	192
IX. Eklektyzm w Akademii w I wieku przed Chrystusem	194
1. Filon z Laryssy i Antioch z Askalonu	194
2. Marek Terencjusz Warron	195
3. Marek Tulliusz Cynceron	195

Filozofia okresu Cesarstwa Rzymskiego

I. Tło ogólne dwu pierwszych wieków po Chrystusie	199
II. Stoicyzm rzymski	201
1. Lucjusz Anneusz Seneka	202
2. Epiktet	203
3. Marek Aureliusz	204
III. Cynizm w II wieku	206
IV. Epikureizm w II wieku	208
V. Sceptycyzm jako młodszy pirronizm	209
1. Ainezydemos z Knossos	209
2. Agryppa	210
3. Sekstus Empiryk	211
VI. Synkretyzm żydowski	213
1. Filon z Aleksandrii	214
VII. Neopitagoreizm	217

VIII. Średni platonizm	219
1. Plutarch z Cheronei	220
2. Inni przedstawiciele średniego platonizmu	221
IX. Arystotelizm	223
1. Aleksander z Afrodyzji	224
2. Inni arystotelicy	225
X. Neoplatonizm	227
1. Plotyn	228
2. Neoplatonizm a ówczesne życie religijne	232
3. Szkoła aleksandryjsko-rzymska po Plotynie	233
4. Szkoła syryjska	234
5. Szkoła pergameńska	236
6. Szkoła ateńska	236
7. Szkoła aleksandryjska	239
XI. Gnoza	241

CZĘŚĆ DRUGA

Ojcowie Kościoła

I. Początki filozofii chrześcijańskiej ..	251
1. Pierwsze pisma chrześcijańskie ..	251
2. Zagadnienie Boga	253
3. Nauka o Logosie	255
4. Mądrość i rozum	256
II. Patrystyka	259
III. Św. Justyn Męczennik	261
IV. Tacjan	271
V. Atenagoras i inni apologety	275
VI. Szkoła Aleksandryjska	279
1. Klemens Aleksandryjski	279
2. Orygenes	287
A. Bóg	291
B. Stworzenia	295
C. Kres wszechrzeczy	303
VII. Ojcowie kapadoccy	305
1. Św. Grzegorz z Nazjanzu	307
2. Św. Bazyl Wielki	311
3. Św. Grzegorz z Nyssy	315
4. Nemezjusz z Emezy	324
5. Eneas z Gazy	329
VIII. Patrystyka Zachodnia	331
1. Tertulian	331

2. Arnobiusz	336
3. Laktancjusz	336
IX. Św. Augustyn	338
A. Istnienie Boga i wiara	339
B. Poznanie	344
C. Stworzenia	348
D. Człowiek	351
E. Etyka	354
F. Państwo boże	358
X. Wschód w V–VI wieku	362
1. Pseudo-Dionizy Areopagita	362
A. Bóg	363
B. Hierarchia	367
C. Mistyka	369
2. Św. Maksym z Chryzopolis (Wyznawca)	371
3. Neoplatonicy i arystotelicy	372
4. Św. Jan z Damaszku	373
XI. Zachód V–VI wieku	379
XII. Benedyktyni	390
1. Kasjodor	390
2. Grzegorz I Wielki	391
3. Beda Venerabilis (Czcigodny) ..	393

CZĘŚĆ TRZECIA

Średniowiecze

I. Wstęp	397	VIII. Poglądy kosmologiczne wczesnego średniowiecza	469
1. Nowe poglądy na filozofię średniowieczną	398	IX. Piotr Abelard	473
2. Charakterystyka średniowiecznego życia umysłowego	398	X. Szkoła w Chartres	486
II. Odrodzenie karolińskie	402	1. Bernard z Chartres	486
1. Alkuin	404	2. Gilbert z la Porrée	488
2. Hraban Maur	406	3. Uczniowie Gilberta	490
3. Uczniowie Hrabana	407	4. Teodoryk z Chartres	492
III. Jan Szkot Eriugena	409	5. Clarenbald z Arras	495
A. Podział i rozbiór (<i>divisio-analysis</i>)	411	6. Bernard Silvestris	496
B. System poznania w <i>O podziale natury</i>	412	7. Wilhelm z Conches	497
C. Hierarchia nauk czyli sztuk wyzwolonych (<i>ordo artium</i>)	412	XI. Jan z Salisbury	499
D. Bóg i podział natury (<i>divisio naturae</i>)	413	XII. Realisci i antyrealisci	506
E. Podział natury (<i>divisio naturae</i>)	414	1. Walter z Mortagne	506
F. Objawianie się Boga w stworzeniu	417	2. Gauslenus ze Soissons	507
G. Człowiek i powrót rzeczy do Boga	419	3. Adelard z Bath	507
IV. Myśliciele X wieku	425	4. Izaak ze Stella	509
1. Spór o przeznaczenie i wolność ..	427	5. Alcher z Clairvaux	510
2. Kontrowersje eucharystyczne ..	427	XIII. Alan z Lille	511
3. Zwolennicy i przeciwnicy dialektyki	429	XIV. Naśladowcy Anzelma z Canterbury	513
4. Piotr Damiani	430	1. Szkoła w Laon	514
V. Anzelm z Canterbury	433	2. Uczniowie Abelarda	514
1. Wiara i rozum	435	3. Piotr Lombard	515
2. Prawdy	438	4. Następcy Lombarda	516
3. Bóg	441	XV. Teoretycy prawa	518
4. Świat	449	XVI. Wiktoryni	520
VI. Spór o uniwersalia	454	1. Hugon ze Św. Wiktora	520
VII. Podstawy życia intelektualnego wczesnego średniowiecza	460	A. Nauki	521
1. Szkoły	460	B. Bóg	524
2. „Biblioteka” filozoficzna wczesnego średniowiecza	465	C. Człowiek i świat	526
A. Teksty źródłowe – filozofowie łacińscy	466	2. Ryszard ze Św. Wiktora	530
B. Ojcowie Kościoła (<i>Sancti</i>)	467	XVII. Bernard z Clairvaux	533
C. Pisma arabskie: muzułmańskie i żydowskie	467	XVIII. Joachim z Fiore	539
		XIX. Kierunki heretyckie	540
		1. Amalryk z Bène	541
		2. Dawid z Dinant	543
		XX. Myśl bizantyńska	546
		XXI. Filozofia arabska	547
		1. Awicenna	548
		2. Awerroes	550
		XXII. Filozofia żydowska	552
		1. Awicebron	552
		2. Mojżesz Majmonides	552
		XXIII. Powstanie uniwersytetów	554
		1. Uniwersytet Paryski	555

A. System nauczania	557	XXXV. Mistrzowie dominikańscy	
B. Metody dydaktyczne	558	po Tomaszu	704
C. Filozoficzna twórczość		1. Pierwsi uczniowie	704
literacka	559	2. Robert Kilwardby	705
XXIV. Nowe przekłady	561	3. Tomasz Sutton	707
1. Przekłady arabsko-łacińskie	561	4. Tomiści włoscy	707
2. Przekłady grecko-łacińskie	561	XXXVI. Mistrzowie franciszkańscy	
XXV. Przyjęcie Arystotelesa		po Bonawenturze	710
przez świat zachodni	565	1. Jan Peckham	710
XXVI. Pierwsi mistrzowie paryscy	567	2. Mateusz z Aquasparta	712
1. Wilhelm z Auxerre	567	3. Piotr Olivi	714
2. Filip Kanclerz	567	4. Roger Marston	718
3. Wilhelm z Owernii	568	5. Ryszard z Middleton	719
4. Mistrzowie wydziału <i>artium</i>	571	6. Wilhelm z Ware	720
XXVII. Szkoła w Oksfordzie	573	XXXVII. Potępienia i polemiki	722
1. Robert Grosseteste	573	1. Walka z awerroizmem	722
A. Świat	575	2. Dyskusja z tomizmem	724
B. Metafizyka światła	577	3. Potępienie z 7 marca 1277 roku	725
2. Późniejsi mistrzowie		XXXVIII. Idzi Rzymianin	729
oksfordzcy	581	XXXIX. Świeccy mistrzowie paryscy	732
3. Roger Bacon	584	1. Gotfryd z Fontaines	732
A. Niewiedza	586	2. Henryk z Gandawy	734
B. Twórca systemu	590	3. Piotr z Owernii	736
C. <i>Scientia experimentalis</i>	594	4. Henryk Bate	737
D. Filozofia moralna	596	XL. Rajmund Lull	739
XXVIII. Pierwsi mistrzowie		XLI. Niemiecka mistyka	
franciszkańscy w Paryżu	599	spekulatywna	742
1. Aleksander z Hales	599	1. Teodoryk z Fryburga	742
2. Jan z La Rochelle	600	2. Bertold z Moosburga	746
XXIX. Bonawentura	602	3. Mistrz Eckhart	746
A. Mądrość	603	XLII. Gonsalvus Hiszpan	756
B. Świat i człowiek	605	XLIII. Duns Szkot	757
C. Bóg	610	A. Poznanie	759
XXX. Pierwsi mistrzowie		B. Bóg	768
dominikańscy w Paryżu	618	C. Człowiek i świat	778
XXXI. Albert Wielki	620	D. Działanie	781
XXXII. Uczniowie Alberta	633	XLIV. Prekursorzy nominalizmu	784
XXXIII. Awerroizm łaciński	635	1. Jakub z Metz	786
1. Siger z Brabancji	635	2. Durand z Sancto Porciano	786
2. Boecjusz z Dacji	640	3. Piotr Aureoli	789
XXXIV. Tomasz z Akwinu	643	4. Henryk z Harclay	795
A. Filozofia i teologia	646	5. Wilhelm Farinier	796
B. Bóg	648	6. Karmelitanie	796
C. Świat	662	XLV. Wilhelm Ockham	798
D. Aniołowie	670	A. Poznanie	799
E. Człowiek	673	B. Bóg	807
F. Poznanie	675	C. Stworzenia	812
G. Działanie	684	D. Logika	817

XLVI. Nominales	819	4. Franciszek z Marchii	864
1. Ockhamizm filozoficzny	820	5. Wilhelm z Alnwick	865
A. Adam Wodham	820	6. Jan z Ripa	865
B. Robert Holkot	821	7. Piotr z Kandii	866
C. Grzegorz z Rimini	822	8. Walter Chatton	867
D. Jan z Mirecourt	823	9. Walter Burleigh	867
E. Mikołaj z Autrecourt	823	10. Jan Rodington	869
F. Ryszard Billingham i Piotr Brinkel	828	11. Hugolin z Orvieto	870
G. Piotr z Ailly	828	12. Tomasz Bradwardine	871
H. Gerard Groot	829	13. Jan Wiklif	872
I. Jan Gerson	831	L. Mistycy	875
2. Ockhamizm przyrodoznawczy	834	1. Jan Tauler	875
A. Oksford	834	2. Henryk Suzo	876
B. Paryż	836	3. Jan Ruysbroeck	877
C. Jan Burydan	837	4. Dionizy Kartuz	878
D. Albert z Saksonii	839	5. Henryk Herp	879
E. Mikołaj Oresme	840	LI. Kres epoki	881
F. Marsyliusz z Inghen	841	LII. Dante Alighieri	887
G. Henryk Hainbuch i Henryk z Oyta	842	LIII. Korzenie renesansu	892
XLVII. Awerroizm	844	LIV. Franciszek Petrarca	897
1. Ryszard Fitz-Ralph (Siraph)	844	Posłowie	901
2. Jan z Janduno	846	1. Zasady edycji	901
3. Tomasz Wilton	848	2. <i>Dzieje europejskiej filozofii</i> <i>klasycznej a historiografia</i> <i>filozofii</i>	904
4. Awerrości włoscy	849	3. Kwestie metodologiczne	909
5. Marsyliusz z Padwy	852	A. Pojmowanie 'filozofii chrześcijańskiej'	909
XLVIII. Tomiści	854	B. Przedmiot 'filozofii średniowiecznej'	914
1. Hervaeus Natalis	855	C. Metoda badawcza i wątki 'ekumeniczne'	916
2. Tomiści francuscy	856	Literatura cytowana	921
3. Mikołaj z Trivet	856	Wykaz skrótów	932
4. Tomiści niemieccy	857	Summary	933
5. Tomiści włoscy	857	Indeks osób	937
6. Tomiści XV wieku	858	Spis ilustracji	954
XLIX. Szkotyści	861		
1. Franciszek z Meyronnes	862		
2. Jan z Bassoles	863		
3. Landulf Caracciolo	864		

wy środowiska, w jakim wypadku im się i tworzyć.

Dotykając gorąco moim udziałem, pełnym szczerą i kompetencją współpracownikom, dr. Zbigniewowi Nemejskiemu, dr. Mikołajowi Olszowskiemu, mgr. Agnieszce Świątkiewicz-Blandak oraz mgr. Agnieszce Zwońdzkiej, za wielki trud, jaki wkładli w przygotowanie tych wykładów do druku. Na szczęście przesłanki nie były rozumu, ale powstawały z błogiem czynnikiem rekultywującym się konieczności opamiętania i umocnienia. Moje przemyślenia narodziły w ciągu udzielenia lat, ale przetrwały „narodzić” wraz z kochaniem swojej posługi naukowo-intelektualnej. Nauka jednak nigdy nie jest nieustannie, a w naszym wieku i przy zmianie naszego wzroku nie możemy podjąć się doświadczenia ograniczonej pracy przyznawania tekstu do